

La llebre

(ALDC, VI, 1468. La llebre)

El mapa monolexemàtic dels noms d'aquest mamífer rosegador i veloç, semblant al conill, presenta un aspecte interessant, el fonètic, que afecta la vocal final. L'ĒPÖRE ha donat *llebr[e]* (var. protètica *allebre* 163, 166) en una gran part del cat. occ. (doc. *Disputa de viudes i donzelles*, 1561; Rosanes, 1864; Martí Gadea, 1909), però la /e/ final ha sofert dos canvis en funció del territori: **1)** *llebr[ə]*, amb [ə] en cat. or., d'acord amb l'evolució normal de la /e/ en aquest bloc dialectal (com *par[e]* < *par[ə]*), amb l'única excepció de la loc. 25 (Roses), on una part de la població fa [ɛ] tota vocal neutra; **2)** *llebr[a]*, amb [a] en una franja costanera del val. i una altra més septentrional contigua a la frontera amb el cat. or.: el caràcter *f.* del mot (*la llebr[e]*) ha provocat el canvi [e] > [a], amb una marca més pròpia d'aquell gènere, ajudant-hi el joc de pl. -es/sg. -a (de *coses* → *cosa*, *dones* → *dona*, etc.); el canvi en -a ja es troba en obres val. des del s. xv (*Spill*, on *llebra* rima amb *culebra*; A. March, on *lebra* rima amb *febra*; O. Pou, 1575; Fuster, 1827; Escrig, 1851; Sanelo, 1802 porta *llebra* i *llebre*); algunes realitzacions tiren cap a [ɛ] (*llebr[ɛ]* 101, 110, 112)

o [ɔ] (*llebr[ɔ]* 103, 179) o cap a un matis palatal (*llebr[ə]* 145-148) o velar (*llebr[ɑ]* 40, 174). L'alg. *llebr[a]* 85 té una [a] que és resultat d'un canvi sistemàtic de tota [ə] > [a] pel contacte amb el sard. *Alebre* 156 és resultat d'un encreuament amb el cast. *liebre*.

Llebot és un der. de *llebre* amb el suf. augmentatiu -ot (< -OTTU), 'llebre molt grossa' 58, 'llebre grossa' 78, 'llebre mitjana' 85; a la loc. 43 ha pres un significat específic 'llebre creuada de conill', que en mall. es diu *esquirol*. Aquest concepte s'expressa a voltes d'una manera sintagmàtica, *llebra de catxap* 161, mentre que per a la llebre de mida petita es recorre a una metàfora humorística: *esparrai* pròpiament 'esparrell, peix petit de poca carn' 73 (extret de *esparrelló* < llat. vg. *SPARILIONEM).

Gran part del cat. occ. manté la forma primitiva, mentre que la resta de parlars l'ha modificada per factors morfològics (*llebr[a]*) o estructurals (*llebr[ə]*).

Llebre és l'únic mot normatiu, des del DOrt, 1917; *llebot* només com a 'llebre mascle', des del DG_I, 1932.

